

Els Guiamets, juliol de 2007.

Amb el temps viscut i l'experiència que aquesta em dóna, veig que el que de petit em van ensenyar, no es ben bé tal com em van dir o no és ben bé del tot cert; ep! no dic que hi hagués mala intenció vull creure que em donaven el menjar que podia pair.

I això a què ve? Doncs que a l'assignatura de ciències em deien que el cos humà, entre d'altres coses es composava d'òrgans, sistemes i unes quantes coses més, alhora que aquests tenien altres subdivisions.

Que el cos, com totes les coses evoluciona i no sempre cap a millor, és cert, vull dir que si bé el pes i la massa corporal poden ser els mateixos, la distribució i l'estètica no són estàtiques i amb una lleugera (o no) tendència cap avall, fets aquests que es poden comprovar ja sigui per estadística o per visualització i que ens situa en un estat enyoradís d'altres temps i que generalment ho tenen més acusats els altres.

La natura però (diguem-ne sàvia) fa que algunes excepcions ens retornin a la realitat del temps d'ara i a les coses quotidianes, deixant en evidència la inexactitud i poc consistent que és la ciència en les seves afirmacions. Algunes persones, la majoria, - i vull ser generós -, estem/an equilibrades, compensades, tenim de tot i al seu lloc, ara bé, com deia, algunes tenen unes tendències més marcades fins i tot marcadíssimes. Aquest és el cas de la persona que ens ocupa: Tota ella és sistema nerviós, el que en diem un belluguí. Que toquen sardanes? les balla totes i alguna més. Jotes? també, de cops penses que prendrà mal tal com es mouen peus i braços. Que no hi ha música? xiula ..... i així amb tot.

Potser és hora de presentar aquest personatge que fins i tot amb el nom és diferent.

Pels de casa i més íntims: Rosalia.

Per els joves del seu poble: LA Rosalia.

Ara bé el que la fa conegudíssima, recordada i molt estimada per quasi bé tots els nois de la comarca d'un certa edat: Senyoreta Rosalia.

Acostumat com estic a un cert ordre, o si voleu a un desordre controlat, fer-li aquesta entrevista m'ha costat ja que igual érem a Nadal com a Pasqua o anàvem a l'estació amb el pont enrunat per les bombes. No para, (ni cal) això sí la seva ment és un prodigi: quan passegem pels seus records, els viu i te'ls fa viure.

Estic cert que moltes coses que va dir se'm van escapar o no les sabré transcriure amb exactitud ara bé, si és del vostre interès sempre podeu recórrer a ella, no hi té cap mania en recordar-ho i fer-vos-ho saber.

El dia 25 de juliol de 1925, diada de Sant Jaume, era festa als Guiamets i festa grossa a cals Perpinyà-Giné: tenien una noia, la primera de cinc germans, i com deia la tradició familiar, calia que es digués Rosalia. I com els seu oncle i padrina no tenien fills, al seu moment, la van afillar.

La seva infantesa fins als nou anys, transcorre a casa seva ja que els seus pares i oncles no estaven d'acord amb el tarannà i l'actitud de la Sra. Mestra

que regentava l'escola de nenes del poble, i com altres nenes no assistien a l'escola i per tant l'escolarització la fa a casa seva.

Així doncs la seva escolarització li fan els seus familiars i el material escolar venia des de Barcelona on un tiet seu n'era mestre. Per aquells temps, Guiamets ja estava normalitzat: l'ensenyament (com a la resta de Catalunya) es feia en català i castellà, és a dir aprèn a escriure i llegir com Déu manà. (Ara, si voleu, podeu fer una reflexió personalitzada de l'ús de la llengua del lloc a on a un li toca viure). Diu però que als 9 / 10 anys quan ja va anar a l'escola amb els altres, ja que van canviar la Sra. Mestra, li faltava habilitat manual per escriure, amb la lletra però no en l'aprenentatge de les idees, ni la comprensió de les matemàtiques.

Les escoles de noies, eren al primer pis a on avui hi ha l'ajuntament, als baixos de l'edifici hi havia les dependències municipals.

Els nois van anar per diferents locals fins que per fi van fer un altre pis a l'ajuntament i així ja tenen tots els escolars junts. El mestre dels nois era el Sr. David, de Marçà i ens explica que un alumne que era bastant "tremendo" quan el castigava de genollons, sense que el mestre se n'adonés, li deslligava les espardenyes de beta.

L'escolarització era en aquells temps fins als catorze anys, llavors calia escollir entre les poques opcions laborals que hi havia: una alternativa era marxar, altra anar al camp i algunes noies anaven a ajudar al camp quan feien falta mans: vermar, esperonar... i a cal Sanromà a aprendre costura on es feien la roba del nuviatge.

La Rosalia, un cop deixada l'escola, s'està per casa ajudant ja sigui en les tasques domèstiques o bé anant al camp el temps que les feines ho requerien però l'any 1941/42 es decideix que calia fer alguna cosa i és així que en començar el curs, va interna al col·legi de l'Ensenyança a Tarragona, té ja 16 anys i fa que pugui avançar en els estudis de Batxillerat que constaven de set cursos i el temut Examen d'Estat, l'any 1946 tot queda enllestit.

El Magisteri el fa en un curs ja que convalida moltes assignatures estudiades al batxillerat però ja no està interna ja que ho fa lliure encara que al col·legi de l'Ensenyança i preparades per professors especialitzats sinó que va i ve de Tarragona als Guiamets.

L'estada de Tarragona d'aquests anys, com alumna interna, és la ens dugué més temps ja que recorda com enyorava el poble doncs només anaven a casa per Nadal, Pasqua i vacances d'estiu. Descriu amb una certa emoció l'uniforme de mudar: vestit negre i coll blanc, les mitges i sabates negres, boina, ah! I a l'hivern capa, de quin color?.... negra. Per moure's pel col·legi bata blanca. *"el tracte de les monges a l'hora del recreo era molt obert, però les hores d'estudi i de classe i de dormitori, del tot serioses i silencioses. Però ens estimaven molt, ens compreníem i podíem acudir a elles per qualsevol necessitat"*.

Jo crec que quan ens ho explicava ni ens veia, el seu cap i el seu sentiment estaven amb aquelles noies amb les que va fer bona amistat, amb les que va compartir jocs i estudis, recordant aquella que es va fer monja "la Maria Palau" i aquell altra que tenia un caràcter una mica seriós "l'Anna Berenguer, que

sempre planejava el temps per a poder estudiar més. Com les recordo!..” ... i a les que no ha vist mai més.

Acabada la carrera, torna cap a casa feta ja una doneta. *“La mort de l'oncle Joaquim de la casa on estava des de petita em porta a posar-me al davant per continuar l'empresa agrícola mirant d'organitzar de la millor manera que cal entre els quatre jornaleros que teníem”.*

Podem tirar una mica endarrera?, doncs bé, la Primera Comunió la fa als nou anys a l'Església dels Guiamets i era costum fer-la coincidir amb la festa de les Filles de Maria que era a finals del mes de maig. La catequesi els fa Mossèn Josep Xulví fill del mateix poble que el va veure morir afusellat l'any 1936: Almazora.

I ara ens comença a explicar que els patrons són Sant Lluís, franciscà i bisbe de Tolosa (us remeto a la G.E.C. per més informació), també Sant Fèlix (Sant Feliu) màrtir a Girona, copatró.

“L'Església del nostre poble, tenia abans de la guerra incivil, un altar major preciós, tot de fusta tallada però sense pintar. Al centre hi figurava Sant Lluís, de l'alçada d'un home i a més alçada Sant Fèlix, de dimensions més reduïdes. També estaven a llurs costats altres sants i Santa Rosalia, Santa Bàrbara, Sant Isidre i d'altres”

De més petita encara ens parla de quan el seu avi Benet que duia barretina morada, era molt cantador i que cantava a les Caramelles dirigides pel Sr. Sanromà i que hi cantaven la major part dels homes del poble:

*- Ous pollastres
conills gallines*

.....

.....

*i algun corder rostí al forn
rostí al forn (acabant a la veu de baixos).*

“L'avi Lluís de casa, sempre ens cantava les cançons i ens ho explicava. Encara el meu record veu l'avi com ho cantava i com nosaltres germans i cosins ho ballàvem”.

I ara tornem a la Primera Comunió (oi que així es una mica difícil seguir el fil?) doncs així va anar la entrevista.

Aquell any, només van fer la comunió tres noies i cap noi, ens explica el convit que el van fer a casa i per la tarda la processó que s'acabava a l'església llegint poesies a la Mare de Déu. Guarda encara el “manto” de blonda blanc.... i fotos que té per dalt.

Als anys 60, quan es va fundar el Col·legi Sant Pau a Falset, Mn. Jaume Ciurana la va anar a trobar per si volia fer de mestra .... els seus estudis, quedaven molt lluny i com que la proposta li agradà, ja la tenim de nou anant i venint de Tarragona per reciclar-se ja que tot havia canviat molt. Aquesta etapa la recorda amb molta estima tant pels alumnes com pels companys docents que va tenir malgrat acabar tot una mica com la fira de Falset.

Els records són molts més però ara, anirem fent una repassada a les principals festes del poble això sí, una mica pel damunt.

Per Cap d'Any, era festa grossa i es posava per postres tot el que hi havia per casa: figues, pomes, avellanes i eren uns postres ben complets.

La diada dels Reis (els de veritat) a la postguerra es van fer per iniciativa de Mn. Manuel Viña; la cavalcada es va fer amb coses senzilles: cobrellits de seda, camises de dormir, mantons de Manila; el mestre Portero, va fer les corones de cartró per ses Majestats. De regals els duïen pastilles de sabó, alguna nina i el que li va fer molta gràcia va ser un any que li van dur un paraigua. El seu germà no s'ho acabava de creure: li havien portat un carretó de bunyols!!! Poc a poc les cavalcades milloraven però un any i no sap per quin motiu, van venir els del Masroig. S'engalanava tot el poble i s'anava a l'Església, després a la Sala del Sindicat, es repartien les joguines però anys més tard ja es feia tot a l'Església.

Sant Antoni, era festa senyalada: Missa Major i benedicció dels animals. *"El Majoral, al sortir de Missa convidava tots els cantors a menjar coca a casa seva. Després passava per les cases amb una coca gran i ben guarnida amb una flor al mig i amb peladilles i caramels. Portava fulls on apuntava els noms i cognoms que li indicaven, un a cada línia. Quan ja s'havien acabat les inscripcions (per cada inscripció calia pagar un preu estipulat) es retallaven els noms i es posaven dins una bossa on una mà innocent en treia un. S'obria i es llegia en públic el nom de l'agraciat nou propietari de la coca passaven per les cases a fer recapta i després ho rifaven. I naturalment al sortir de Missa es beneïen els animals, cavalls, muls, mules, ruquets i someretes" La plaça era plena de gom a gom".*

Per la Candelera (Presentació de l'Infant al temple) era festa local. Es passava "lo cabàs" per les cases i els donaven ametlles, avellanes, fruits secs que per la nit es rifava. Feien una processó per la plaça de l'Església amb espelmes que els havia repartit.

Per Sant Blai, es beneïen els fruits. Els escolans preparaven una panera i en sortir la gent els omplia la panera.

Pel Carnaval, no s'anava massa disfressades feia ball al local del Sindicat. Els anys 35/36, es feia a la sala de dalt. Això actualment ha canviat una mica ja que a les escoles han reintroduït aquest costum.

La festa de Beneir el Terme diu que era una cosa molt senzilla es sortia en processó fins a l'era on actualment hi ha el Camp de Futbol o a l'era de cal Giné (actualment hi ha cases edificades) o a l'era de cal Torné al final del poble en direcció a Móra i últimament des de darrera l'Església.

El Mes de Maig, es feien les festes de les Filles de Maria i el septenari dels Dolors.

L'any 1954, els Guiamets es va transformar. Motiu? doncs que Mn. Joan Masip va fer l'Any Marià. Tot el poble es va engalanar amb guirnaltes de paper, de mata i fins i tot a la Pl. de la Església es va plantar una palmera.

El Dijous Gras, s'anava a fer la berenada segons pintava el dia, al Calvari, a l'Era, a la caseta dels Plans passat el pont dels Horts. Els nens de les escoles tenen el costum d'un lloc proper a l'àrea d'acampada on hi ha una gran llisera d'argila i poder-hi jugar.

Diumenge de Rams, es feia una processó per la Plaça de l'Església amb els rams beneïts, amb palmes verdes, més aviat poques i amb palmons blancs alguns nens i palmes més petites les nenes. Algunes vegades guarnien brots de llorer amb rosaris de sucre, creus, galetes... amb els palmons blancs, s'esfilagarsaven les fulles per a guarnir el Monument el Dijous Sant.

Dijous Sant, al matí el mossèn i un escolà passaven pel poble tirant sal humida a les portes era el Salpàs en recordança de la marxa dels israelites d'Egipte. Per la tarda Missa. Recorda i descriu l'*espectacularitat del Monument amb unes escales al mig un decorat, als costats ciris, al cap damunt la taula i dins d'un Sagrari les formes que es guardaven per la funció Litúrgica del Divendres Sant. Darrera de les escales el Tabernacle, tot el conjunt guarnit amb flors i il·luminat amb ciris, tot molt bonic*".

Només es feia Vetlla fins les dotze de la nit i es feien torn entre els de l'Apostolat de l'Oració, les Filles de Maria i la Congregació Mariana dels nois.

Divendres Sant, es feia el Via Crucis al matí primer pels carrers i al temps de la República per dins l'Església.

Acabada la guerra incivil, ja es van fer les processons pel carrer, actualment es torna a fer per dins el recinte del temple, el Sant Crist, el portaven els nois de la corferia del Nom de Jesús, actualment són voluntaris. Per la tarda, ofici, abans però els escolans passaven amb carraus (ja que aquells dies no podien tocar les campanes) tot cridant: "Al primer toc de l'Ofici" (la música o la tonada la podeu imaginar, allargueu la e una mica pujada i després aneu baixant una mica de pressa, la i una mica més lenta). I després amb la mateixa tonada "Al segon toc de l'Ofici" i "Al tercer toc de l'Ofici" i acte seguit, començava, com no l'Ofici. Per la nit, processó del Sant Enterrament.

La menja d'aquell dia tot un clàssic: cigrons, ous i bacallà.

Dissabte Sant, es feia un ofici molt llarg de dues o tres hores. Al moment de dir el Glòria, tornen a repicar les campanes anunciant la Resurrecció.

Per Pasqua, signe de Vida Nova, a felicitar els padrins (que es recorden mútuament quina és la seva funció i obligació) "*és molt bonic anar a buscar la Mona i una gran satisfacció pels padrins donar-la i recordar els compromís del Baptisme*" i a buscar la mona que la feien a casa guarnida amb tres o quatre ous amb la variant d'uns quants anisets pel damunt "*no com ara que són sofisticats pastissos, són altres temps*".

Els fillols deien aquest verset:

*Padrí / Padrina avui és Pasqua
la vostra mona és per a mi
si no me la doneu
escales avall caiguen.*

Podeu suposar que es deia amb molt d'amor.

"jo, com a padrina ressona en el meu cap, en el meu esperit i en sento la transcendència, quan la dono dic: pel Baptisme ets Fill de Déu i cristià i jo com tu ho hem de tenir present; obra en conseqüència".

També passaven les Caramelles:

*Ous pollastres
conills gallines
coques i trenca
i algun colom (bis)*

*botifarra i llangonissa
i algun corder
rostit al forn (bis).*

Dilluns de Pasqua, a menjar la mona al Calvari a algun tros vora el poble també a la Masia de "la Caçadora". També s'anava a l'ermita de les Pinyeres i es trobaven amb el jovent del Masroig a mig camí, a la carretera general. Com que hi passaven aquells dies pocs cotxes, fins i tot jugaven a la carretera.

Xarlot xarlot xarlot
lo rei de l'alegria
Xarlot xarlot xarlot
lo rei del borinot.

Per Sant Joan, es feia una foguera davant de la casa on hi havia un Joan i el mateix passava per Sant Pere. Avui com a la majoria dels Països Catalans es fa una gran foguera i es llegeix un manifest. També era costum (mentre van tenir Banda) d'anar a tocar a casa del músic la diada del seu sant.

Sant Lluís i Sant Fèlix, Festa Major, 19 i 20 d'agost. Es feien dos dies de festa més el dia dels Dropos amb un programa de festes ben atapeït: Cercavila, processó, missa, ball, concert-vermut, curses de bicicletes, teatre ja sigui pel grup local o un de fora vila, jocs de plaça, ball de nit.....

Ella, la Rosalia, també anava de festa major a Capçanes on hi tenien família, a cal Soldadet i a casa de la Petronil. La d'on descendia la seva àvia paterna, de cops a peu de cops dins la sàrria. Té un molt bon record de l'Esbart dansaire de Capçanes.

Per Tots Sants, panellets fets a casa i la castanyada. S'anava al cementiri en Processó després resaven el Rosari i després la castanyada. *"contava un oncle meu que el seu pare era anticlerical i no anava a Missa, però el dia de Tots Sants, reunia tota la família i passava les tres parts del Rosari pels difunts. Cal dir que la seva dona era de Missa diària i ell al sentir l'últim toc li deia: Vés, que encara faràs tard..."*

Una de les festes que també es celebrava era la que organitzava la Confraria del Nom de Jesús: Els Sants Innocents, el dia 28 de desembre. De bon matí sortien a fer la recapta (recollir coses per a menjar). Després es reunien tots els confreres, que eren joves, per a dinar a casa del primer Majoral de la Confraria. També es recollia llenya i es muntava al mig de la Plaça per encendre la foguera a la nit. Tot això es recollia al matí al so d'un cercavila. Dos confreres portaven una creu feta de canyes d'uns dos metres d'alçada amb un gran llaç vermell al seu encreuament i al cap i als braços de la creu una taronja ben agafada, clavada. Eren els que obrien el cercavila i passaven per les cases per a fer pagar. Després de la Missa solemne, es posaven a la porta de l'Església i ningú passava sinó pagava. I així es repetia a l'entrada del cafè i a l'entrada del ball.

Al matí, Missa i després tots els joves confreres anaven a dinar a casa del Majoral (cada any es nomenaven dos majorals nous) A la tarda hi havia altres actes, però el més solemne era el de després de sopar.

Els dos majorals marxants, havien de buscar dues noies per a treure CAP DE BALLS amb els dos majorals nous.

S'organitzava un cercavila de nit acompanyats per la música que començava a la Pl. de l'Església quan ja es començava a encendre la foguera per escalfar la Plaça.

Els Majorals nous acompanyats dels que ja eren vells i al so de la música anaven a buscar les balladores (buscades pels majorals sortints) a casa seva i elles, totes xules, sortien amb vestits festius llargs o curts però de seda i moltes vegades (com que feia bo) donaven un tomb pel poble acompanyats per la gent fins arribar a la plaça.

Les dues parelles, és a dir el majoral primer i la noia i el majoral segon i la xicota obrien el ball i d'això se'n deia TREURE CAP DE BALL. El primer ball era una Jota que dansaven les dues parelles.

A continuació amb l'ajut d'algun voluntari, es començava a ENCANTAR tots els fruits que s'havien recollit en la recaptada del matí. "un cistell de pomes per 4 pessetes... qui en dona més" la subhasta, no parava. Hi havia tres danses també per a subhastar i aquestes danses estaven representades per una coca i qui se la quedava tenia dret a un ball i a invitar els qui volia que ballessin. Entre ball i ball també es subhastaven patates, guixes, vi, oli tot el que havien recaptat al matí fins i tot la llenya i les brases que havien quedat de la foguera i també si havia quedat algun plat d'estofat del patí.

S'acabava amb el BALL DE L'ÚLTIMA DANSA.

Vam parlar de la guerra, de les col·lectivitzacions, dels soldats d'un bàndol i de l'altre, dels edificis singulars, dels oficis que llavors hi havia al poble, dels renoms, de quan va arribar l'aigua al poble de com era i com es vivia i què es menjava aquells dies, de la màquina del batre, dels tocs de campana ... però deixem-ho així: ens allargaríem massa.

Ara, caldria o tocava fer un comiat com cal, és dir a llarga, però ella estarà més contenta si li diem: Rosalia, gràcies i un petó i a reveure .

Miquel Maria Ferré

